

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Häkkinen, Teemu

Title: Muuttuva lainsäädäntö muokkaa Suomen turvallisuuspoliittista kulttuuria

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Häkkinen, T. (2016, 29.3.2016). Muuttuva lainsäädäntö muokkaa Suomen turvallisuuspoliittista kulttuuria. The Ulkopolitist.
<https://ulkopolitist.fi/2016/03/29/muuttuva-lainsaadanto-muokkaa-suomen-turvallisuuspoliittista-kulttuuria/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

The Ulkopolitist.

MUUTTUVA LAINSÄÄDÄNTÖ MUOKKAA SUOMEN TURVALLISUUSPOLIITTISTA KULTTUURIA

maaliskuu 29, 2016 · by Teemu Häkkinen · in Sota, strategia ja poliittinen

väkivalta, turvallisuuspolitiikka, ulkopoliittinen keskustelu, Ulkopoliittinen Suomi. ·

Suomen puolustusvoimien komentajan käyttämä valtiolippu.

Suomessa on ollut viime aikoina esillä useita asioita, joissa mitataan sitä, mikä on puolustusvoimien rooli yhteiskunnassa ja toisaalta sitä, mikä on puolustushallinnon rooli siinä kaikessa. The Ulkopolitist -kollega Miika Raudaskoski tarttui jo taannoin kirjoituksessaan ”Kotitekoista ulkopoliitiikan sameutta” suomalaiseen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun, joka sai uutta vettä myllyynsä puolustushallinnon aikeista järjestää sotilaallisia yhteisharjoituksia Yhdysvaltojen kanssa Suomen maaperällä. Harjoittelukysymys tuli esiin suhteellisen nopealla

varoitussajalla, mutta toisaalta aiheesta käyty keskustelu aiheutti yllättäviäkin juonenkäänteitä. Paljon porua aiheuttanut harjoittelukysymys on kiinnostava asia siinä, miten päätökset tuntuivat ainakin päällisin puolin ohittaneen osan poliittisesta hallinnosta. Myös harjoitusasian politisointi on kiinnostava ilmiö, ja kertoo jotain suomalaisesta keskustelukulttuurista.

Käynnissä on kuitenkin kiinnostavampia tapahtumia, joilla on potentiaalia paljon kauaskantoisempiin vaikutuksiin kuin jokunen sotaharjoitus ja poliitikkojen ärhentely asiasta. Suomessa on tällä hetkellä meneillään kaksi lainsäädännöllistä prosessia, joihin on syytä pureutua. Kolmas merkittävä lainsäädännöllinen prosessi on tiedustelulainsäädännön laatiminen, mutta se on jo **vanhempaa perua**. Tässä tekstissä keskitytäänkin kahteen tuoreempaan prosessiin. Asialla on merkitystä, sillä niillä muokataan laajaa kuvaa puolustusvoimien roolista yhteiskunnassa.

Ensinnäkin puolustusvoimien lakisäätteisiin tehtäviin suunnitellaan lisäystä, jonka avulla mahdollistettaisiin suomalaisten korpisoturien lähettäminen ulkomaille osana kansainvälisen avun antamista. Näin luotaisiin konkreettinen mahdollisuus osallistua Lissabonin sopimuksen mainitsemaan avunantamiseen myös sotilaallisin keinoin, jos ja kun sellainen pyyntö tulee. Ranska on jo ehtinyt tehdä avunantopyynnön, mikä aktivoi Suomessa lainsäädännöllisen muutoksen hakemista. Toinen meneillään oleva lakiprosessi liittyy siihen, miten asevelvollisuuslakia halutaan muokata siihen muotoon, että puolustusvoimat pystyisi jatkossa kutsumaan jopa 25,000 reserviläistä riveihin aiempaa nopeammalla aikataululla. Nykyinen asevelvollisuuslaki vaatii vähintään kolmen kuukauden ennakkovaroituksen, ja tähän halutaan **nyt puuttua**. Muutos perustuu Suomen lähiympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin, siis suomeksi sanottuna nopeasti päälle iskevän sotilaallisen konfliktin vaaraan.

Lainsäädäntö murroksessa

Kerrataan nyt ensin muutamia kysymykseen liittyviä perusasioita. Suomen poliittinen järjestelmä nojaa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa tasavallan presidentin sekä valtioneuvoston keskeiseen rooliin, mutta jättää puolustusvoimien johdolle tiettyä toimintavapautta. Eduskunnan rooli on saada selkoa meneillä olevista asioista selonteko- ja tiedonantomenettelyn keinoin, ja ulkoasiainvaliokunnalle on varattu oikeus saada pyynnöstä tai muuten valtioneuvoston selvitys ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista asioista. Eduskunta voi myös etsiä tietoa esimerkiksi kyselymenettelyn kautta ja antaa siten kannanottoja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista asioista. Sotilaskäskyasioissa puolustusvoimien johdossa voidaan tehdä päätöksiä ilman niiden kierrättämistä valtioneuvoston tai puolustusministeriön kautta. Sotilaskäskyasioiden määrittely on hankalampaa, mutta siitä löytyy kommentti esimerkiksi **täältä**. Harjoitteluasiassa nähtiin jälleen kerran se, miten paholainen piilee yksityiskohdissa. Niin eduskunta kuin monet puolustusministeriön ulkopuoliset ministerit olivat tietämättömiä siitä, että Suomi kaavaili harjoittelua Yhdysvaltojen kanssa Suomen maaperällä. Kun poru oli noussut, **korosti presidentti**

Sauli Niinistö, että harjoituksia hyväksyttiin taannoin nipussa ja että nyt olisi jatkossa tarkoitus tarkentaa aiheeseen liittyvää tiedottamista. Ulkopoliittisesta johdosta kuului samalla myös jämäkkä jyrähdys, jossa määriteltiin Suomen ulkopoliittista linjaa.

Harjoitteluasia oli julkisuuden kannalta lyhytkestoinen, mutta uutisoinnin kannalta samalla intensiivinen tilanne, jossa esimerkiksi poliittisilla puolueilla oli mahdollisuus antaa omia näkemyksiään esiin. Lainsäädännölliset prosessit ovat yleensä hitaampia taustalla tapahtuvia asioita, jossa samalla sosiaalistetaan suomalaisen yhteiskunnan eri toimijoita lainsäädännössä tapahtuviin muutoksiin ja siten luodaan tässä tapauksessa yhtenäistä ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa.

Puolustusvoimien komentajan Jarmo Lindbergin esitys asevelvollisuuslain muutoksesta piti sisällään ajatuksen, että kenraali voi kutsua riveihin 25,000 reserviläistä. Suomen kaltaisessa vakiintuneessa demokratiassa ajatus ei ole aivan hirveä peikko, mutta jossakin toisessa poliittisessa kulttuurissa tällaista lainsäädäntöä voisi luonnehtia merkiksi siitä, että asevoimien ja siviiliyhteiskunnan suhde on muutoksessa asevoimien roolia suosivampaan suuntaan. Siltikin nykykäytäntö nojaa poliittisen ohjauksen merkitykseen, ja sille on olemassa voimakkaita perusteita. Ehkä Lindbergin ajatus kenraalivetoisesta toiminnasta oli koepallo – kokeilu, miten pitkälle voidaan päästä tai jopa selvästi kiistanalaisen asian tuominen hylättäväksi, jotta taustalla olevat isommat asiat menisivät läpi. Eduskunnan puolustusvaliokunta **näpäytti** suunnitelman kohtaa poliittisen johdon ohittamisesta, eikä ministeriöiden lausuntokierroskaan ollut **erityisen suotuista**. Tällainen vastustus ei ole yllättävää. Reserviläisten nopean liikekannallepanon mahdollistaminen tuskin vaatii poliittisen tason ohittamista. On myös syytä muistaa, että jos sodankuva on nykyisin niin epäselvä kuin joku esittää, eikö tällöin ole erityistä syytä kiinnittää huomiota siihen, millainen poliittinen ohjaus asevoimien käytölle tai pelkästään koko mahdollisuuden aktivointiin annetaan.

Lakiesitys puolustusvoimien tehtäväkentän muuttamisesta puhuu keskinäisriippuvaista maailmasta ja erilaisten velvoitteiden täyttämistä, toisaalta myös avun saamisesta tarpeen niin vaatiessa – tämä puoli näyttää olevan keskeinen osa kokonaispakettia. Eikä avun antaminen ole mitä tahansa toimintaa, vaan monimutkainen prosessi toimivastuineen. Kansainvälinen vertailu kannustaa kehittämään suomalaista lainsäädäntöä sellaiseen suuntaan, jossa puolustusvoimien käyttöä vapautetaan sen aiemmasta säätelystä. Jos kerta kansainvälinen toiminta on ollut Suomelle peruskauraa jo vuosien ajan, miksi sen mahdollistavaa lainsäädäntöä ei kehitettäisi joustavampaan suuntaan? Tämä asia oli jo esillä 1990-luvulla. Poliittinen päätöksenteko painottaisi edelleen kansallisella tasolla olemassaolevaa järjestelmää, jossa siis valtioneuvostolla olisi keskeinen rooli. Kiinnostavaa on samalla suhde kansainväliseen mandaattiin käyttää asevoimia ulkomaan alueella,

sillä hallituksen asiakirjassa pohditaan riittäväksi auktoriteetiksi niin YK:n turvallisuusneuvoston mandaattia, kohdemaan pyyntöä kuin näistä kahdesta muusta edellytyksestä poikkeamista EU:n avunantolausekkeen tai niin sanotun [yhteisvastuulausekkeen](#) perusteella.

Harjoitteluasia kuuluu näiden kahden lainsäädännöllisen prosessin (johon tiedustelulaki antaa oman mausteensa) lisäksi laajempaan kysymykseen siitä, missä määrin suomalaista turvallisuuspoliittista päätöksentekoa koskee niin sanottu hyvän hallinnon henki, jossa edustuksellista demokratiaa pyrittäisiin tuomaan sisään päätöksentekoon niin tasaisesti kuin mahdollista ja sitä kautta edustamaan kansalaisten toisistaan eriäviä näkemyksiä. Demokraattisesti valittu eduskunta valtioneuvoston kera antaa tällaiselle edustukselliselle turvallisuuspoliittiselle toiminnalle sopivan foorumin sekä sopivia päätöksentekijöitä, jolloin kenraalien itsevaltaisuudelle ei löydy perusteita. Edustuksellinen demokratia on nyt näyttäytynyt sellaisena, että se osaa kommentoida niin lakiesityksiä kuin ulkopoliittista linjaa. Mietin vain, että onko jotain vielä unohtunut. Turvallisuuspoliittinen toiminta tarvitsee toimintaansa varten myös sopivan työkalun, ja siitähän tässä kaikessa on loppujen lopuksi kysymys.

Puolustusvoimat poliittisena instrumenttina

Mielestäni nykytilanteessa on kaksi näkökulmaa, jotka ainakin kannattaa huomioida. Ensimmäinen se, että Suomen lainsäädäntöä muokataan siihen muotoon, että se mahdollistaa puolustusvoimien instrumentalisoinnin ulkopoliittisen vallankäytön tarpeisiin. Tässä ei sinällään ole uutta vanhaa clausewitziläistä viisautta toistellen, mutta tähän saakka toiminnan filosofia on nojannut pääsääntöisesti Suomen rajojen turvaamiseen, mitä nyt yhtä ja toista kansainvälistä tehtävää siellä sun täällä on ollut tarjolla, tietysti rajatuin itsepuolustusellisin voimankäyttöoikeuksin. Nyt tämän instrumentin mahdollisuuksia laajennetaan ja käytännössä luodaan potentiaalia sotilaallisen liittouman osaksi. EU:n merkityksen lisäksi yhtenä kiinnostava seikkana taustalla on tietysti se, voisiko Suomi jatkossa osallistua aktiivisemmin Itämeren turvallisuuspolitiikkaan. Ruotsin taannoisen sukellusvenejupakan kohdalla huomattiin, että Suomi ei olisi voinut osallistua sukellusvenetorjuntaan, mutta Suomen ja Ruotsin välinen puolustusyhteistyö on ollut paljon esillä viime aikoina. Muistetaan myös Islannin [ilmavalvontajupakka](#) muutaman vuoden takaa.

Toinen huomio on se, että tämä instrumentalisointi näyttää etenevän poliittisessa johdossa laajalla kannatuksella. Kukapa ei haluaisi turvata Suomen puolustuksen mahdollisuuksia? Sen sijaan ulkopoliittinen keskustelu on edelleen eniten kiinnostunut suhteesta Yhdysvaltoihin, joka tuntuu edelleen olevan [mielipiteiden jakaja](#), vaikka nyt kyseessä on ennen kaikkea suhde muihin Euroopan maihin. Tapahtuvien laajempi kuva kannustaa kiinnittämään huomiota muuhun kuin harjoitteluasiaan tai siihen, voisiko kenraali nostattaa kokonaisen armeijan aseisiin. Yhteiskunnassa vahvistetaan nyt lainsäädännöllisin muutoksin sen yleisiä militaristisia valmiuksia.

Lainsäädännölliset muutokset erilaisiin suuntiin ovat mahdollisia suhteellisen nopealla aikavälillä, mutta merkittävämpää on, että nyt muokataan Suomen turvallisuuspoliittista kulttuuria. Sen seuraukset pysyvät vielä pitkään.